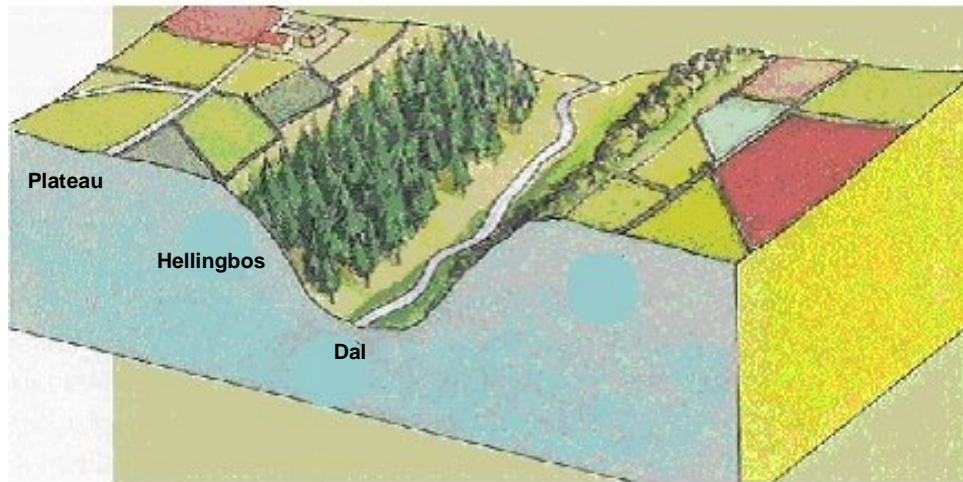

KRIJT-LÖSSLANDSCHAP

Als je vanuit de lucht naar Zuid-Limburg zou kijken dan zie je dat het heuvelland in feite een plateau is, doorsneden door rivier- en beekdalen. De randen van het plateau worden gevormd door steile hellingen, die vaak bebost zijn ('**hellingbossen**').

PROFIEL KRIJT-LÖSSLANDSCHAP

Bron (bewerkt):

https://www.google.nl/search?q=krijt-loslandschap&tbm=isch&gws_rd=ssl#gws_rd=ssl&imgcr=b8xHDQwTo2uGuM%3A

Het heuvelland ligt op de noordflank van de Ardennen. Het hele gebied wordt langzaam opgeheven, waardoor rivieren en beken zich insnijden. Hierdoor zijn de plateaus en de dalen ontstaan die het heuvelland haar reliëf hebben gegeven.

Tijdens ijstijden kon Nederland en omgeving veranderen in een poolwoestijn. De bodem was permanent bevroren (permafrost) en er was niet of nauwelijks plantengroei aanwezig. De wind had vrij spel en fijne bodemdeeltjes werden met polaire winden naar het zuiden getransporteerd. In de heuvels van Zuid-Limburg werden ze afgezet in de vorm van een **lössdeken**. Deze zeer karakteristieke geelbruine leem bedekt grote delen van het heuvelland. Löss is slecht waterdoorlatend en zorgt voor drassige omstandigheden op de plateaus tijdens nat weer. Het is wel heel vruchtbaar.

Vooraf in de zuidelijke helft van Zuid-Limburg toont het landschap sporen van de **kalkstenen ondergrond**. De witte kalksteen dagzoomt in de steilranden van de dalen en in de groeves.

In het krijttijdvak zo'n 70 miljoen jaar geleden vormden skeletjes van zeeorganismen, die op de bodem van een ondiepe tropische zee werden afgezet, op den duur een dikke laag kalksteen.

Van oudsher werd deze kalksteen ontgonnen en gebruikt als meststof en als bouw materiaal voor huizen, kerken en vestingwerken.

Door de gunstige ligging en vruchtbare bodems heeft het heuvelland al een lange bewoningsgeschiedenis. Het grootste deel van de geschiedenis was de bewoning geconcentreerd in de dalen van de Maas en haar zijrivieren. Hier lag de beste landbouwgrond en was steeds voldoende drinkwater voorhanden.

In de 11e en 12e eeuw groeide het aantal nederzettingen sterk. Vanuit de oudere dorpen in de dalen werden overal op de plateaus nieuwe nederzettingen gesticht. De ligging kwam tot uiting in namen met -berg en als nieuwe nederzettingen werden ontgonnen uit bos, blijkt dat uit namen op -hout/-holz en -rade/-rode. Rade/rode hangt samen met het werkwoord rooien.

Veel van de nieuwe dorpen op de plateaus werden gesticht aan de rand, bij een dal dat in de helling was ingesneden en daardoor een betere toegang gaf tot het plateau dan de steile helling. Andere dorpen liggen op schijnbaar willekeurig plaatsen midden op de plateaus.

In korte tijd werd het grootste deel van het bos gerooid en omgezet in bouwland. De laatste stukken bos kwamen onder grote druk te staan en degenererden tot gras en struikgewas, hier aangeduid met heide. De laatste gestichte nederzettingen heten vaak naar deze heidegebieden, met namen op -heide.

Het Limburgse heuvelland heeft een gevarieerd landgebruik. Het plateau wordt vanouds vooral als akkerland gebruikt en in de bredere beekdalen vinden we veelal grasland met hoogstamboomgaarden.

HET ONTSTAAN VAN ASYMMETRISCHE DROGE DALEN

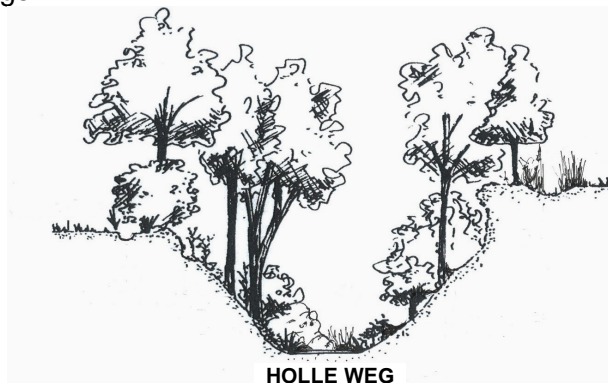
Tijdens ijstijden ontstonden er dalen onder invloed van afstromend smeltwater dat toen niet in de permanent bevroren ondergrond (permafrost) kon zakken. In de zomer raakte de losse verweringslaag vaak doordrenkt met smeltwater van de ontdooide bovenlaag. De modder gleed dan dikwijls van de helling af, waardoor steile dalhellingen werden afgevlakt. Dit proces van afglijden bij koude omstandigheden wordt gelifluctie genoemd. Door zoninstraling op de ene dalhelling en schaduwwerking op de andere dalhelling kon dit proces met verschillende intensiteit verlopen: er ontstonden **asymmetrische dalen**.

Bij oost-westgeoriënteerde dalen bescheen de zon de noordkant van het dal het meest. Aan die kant droogde de bodem op, waardoor de helling steil bleef. De zuidkant van het dal bleef in de schaduw. Aan die kant droogde de bodem niet op, daar gleed de modder makkelijk van de helling waardoor zuidhellingen minder steil werden. Hetzelfde gold voor noord-zuidgeoriënteerde dalen. De middagzon, die op de oostkant van het dal scheen, was warmer dan de ochtendzon, die op de westkant scheen. Hierdoor bleef de oostkant steil en werd de westkant minder steil.

Vandaag de dag zakt de neerslag gewoon de bodem in en hebben veel dalen geen waterafvoerende functie meer, vandaar de term **droge dalen**.

OPVALLENDE LANDSCHAPSELEMENTEN: HOLLE WEGEN EN GRAFTEN.

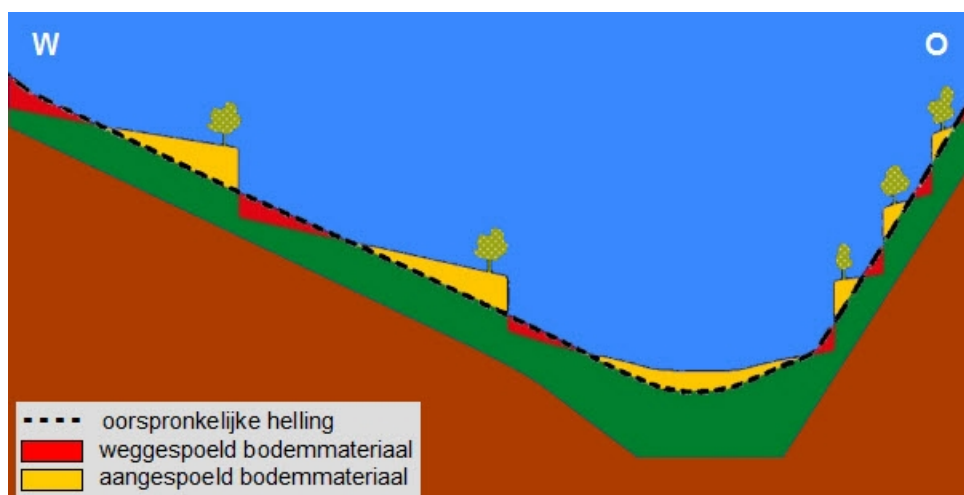
Holle wegen zijn diep ingesleten wegen in de zachte ondergrond. De eerste boeren die zich in de heuvelachtige streken vestigden, maakten bij voorkeur gebruik van natuurlijke insnijdingen in de plateaurand als toegangsweg van de dalen waar de boerderijen lagen naar de plateaus waar zich de akkers bevonden. Dat versnelde het proces van afspoeling van de grond. Als gevolg van voortdurende erosie ontstonden in de dalwanden holle wegen die steeds dieper in het aangrenzende land kwamen te liggen.

HOLLE WEG

Bron (bewerkt): <http://www.zoogdierenwerkgroep.be/zorgen/habitatverbetering/nestkasten-en-kunstbouwen/kunstbouwen>

Graften zijn met struiken en bomen begroeide steilranden die een leemhelling in het Limburgse heuvelland verdeelt in minder steile terrassen. Door de aanplant van heggen werd afspoelend bodemmateriaal tegengehouden. Doordat er tegen de heggen materiaal aanspoelde en achter de heggen materiaal wegspoelde, ontstonden op den duur graften of steilranden.

BEGROEIDE GRAFTEN IN EEN NOORD-ZUIDGEORIËNTEERD DAL